



Aldrup Mølle ca. 1909

Årsskrift 1990

3. årgang



## Forord

Det kan ikke siges eller skrives for tit. *Det er Egnarkivets opgaver at modtage/indsamle arkivalier, som kan belyse egnens historie - og det er Egnarkivets opgave at registrere det modtagne på en sådan måde, at interesserede både nu og i fremtiden kan tappe oplysninger af det indsamlede.*

For at tjene formålet bedst muligt, må Egnarkivet »være synligt« for kommunens borgere, så de husker os, når de har noget at aflevere.

En af de måder Egnarkivet »gør sig synlig på« er dette årsskrift. En anden måde er gennem arkivernes åbningstider, som fremgår af kommunens annoncer i Ugebladet. I besøgstiderne kommer der både folk for at aflevere og for at kigge i vore arkivalier, og begge former for besøgende er lige velkomne. Derudover har arkivet gennem de senere år haft nogle meget velbesøgte arrangementer rundt i kommunen. Her i Egnarkivet i Høring er vi så heldige, at vi får kommunalt tilskud men det rækker alligevel ikke til at betale for alle de arbejdsopgaver, der følger med. *Derfor er Egnarkivet altid interesseret i personer, som på en eller anden måde vil yde hjælp. Alle kan hjælpe, for der er mange forskellige arbejdsopgaver at tage fat på.*

### 1) Bistå med registrering

Det er ønskeligt med en smule erfaring i administrativt arbejde og det vil være en fordel - men ikke en absolut nødvendighed - at kunne betjene en skrivemaskine. Vi vil gerne kunne etablere nogle registreringshold, som under vejledning af et bestyrelsesmedlem, lejlighedsvis kan tage en torn.

### 2) Genkendelse

Personer, der ved at have boet mange år i Høring, har et kendskab til byen og dens borgere, kunne lejlighedsvis mødes og bistå med at datere, sætte navne på o.s.v.

### 3) Deltage i pasning i åbningstider

Det ville være dejligt om nogle ville indgå i en turnus med at være på arkiverne i åbningstiden. Synes du lokalhistorie er interessant, og kan du lide at snakke med andre om emnet, så har du de nødvendige kvalifikationer til at deltage i denne opgave.

### 4) Praktisk hjælp

Vi vil gerne i endnu højere grad end nu lave udstillinger og andre arrangementer, men det medfører ofte mere praktisk arbejde, end bestyrelsen selv magter. Derfor ville det være rart at kende nogle personer, som i givne situationer vil give en hånd med. Det kan både være noget rent håndværksmæssigt med plancher o.lign. og det kan være med at stille borde op, lave kaffe o.lign.

### 5) Hjælp til fremstillingsopgaver

Der findes meget stof, som trænger til en kærlig hånd, hvis det skal kunne offentliggøres på en læseværdig måde. Derfor vil vi meget gerne i kontakt med personer, som evner at formulere sig skriftligt. Også personer, som kunne tænke sig lejlighedsvis at renskrive og/eller læse korrektur vil vi meget gerne høre fra.

Har du lyst til at deltage i arkivets arbejde, omfanget bestemmer du selv, så send dit navn til:

*Ejner Æro, formand  
Egnarkivet i Høring  
eller til privatadressen:  
Søballevej 4  
Veng, 8660 Skanderborg*

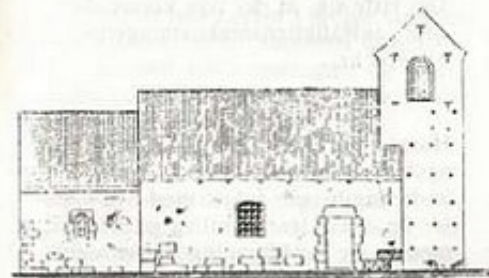
Det vil være hensigtsmæssigt, hvis du anfører nummer/numre på den form for hjælp, du kunne tænke dig at yde, så vil vi kontakte dig. Der kan både være tale om at yde hjælp i dag- eller aftentimer, som det passer dig bedst.

*Bestyrelsen*

## Blegind kirke

Blegind kirke er opført omkring år 1200 og bestod den gang af skibet og koret, opført i romansk stil. Kirken er proportioneret typisk for den art landsbykirker, der kaldes »små kirker«. Korets indre er bygget over et kvadret, mens de ydre sider i skibet forholder sig til hinanden som 2:3. Den oprindelige kirke havde små, rundbuede vinduer, antageligt fordelt med 3 i koret og 5 i skibet, nu ses kun de 2 af dem, et i korets nordside og 1 i skibets vestgavl. Kirken har haft 2 døre, en sydportal og en nordportal, »Fruentimmerdøren«. Nordportalen er senere tilmuret, mens sydportalen endnu benyttes som forbindelse mellem våbenhus og kirke. Oprindeligt har åbningen mellem skibet og koret været smallere, den blev udvidet i den senere middelalder, antagelig omkring år 1500.

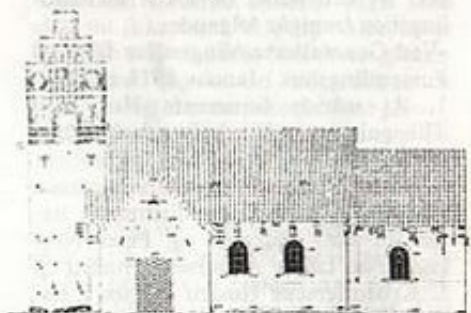
I slutningen af middelalderen tilføjes tårnet og våbenhuset, nok nogenlunde samtidigt. Tårnet er et såkaldt styltårn med en åben arkade mod vest, hvori trappen til tårnets øvre del er anbragt. Tårnet er ændret flere gange i tidens løb. Det oprindelige tårn, der omtales første gang i 1639, havde kamtakker i gavlene. Omkring 1660 blev tårnets top ændret til almindeligt sadeltag med rygningen nord-syd vendt.



I slutningen af forrige århundrede ændredes tårnets top påny i forbindelse med en påkrævet reparation.

Den nye afslutning blev tegnet af arkitekt V. Ahlmann, der påny genskabte den kamtaktede form i en tårntop, opført i røde mursten, der var fuget og dekoreret med hvidtede bånd og en overgangsgesims forneden, umiddelbart over glamlugerne.

Ved en hovedstandsættelse i begyndelsen af 1950'erne, ledet af arkitekt Aksel Skov, Århus, blev tårntoppen påny ændret, idet overgangsgesimsen blev fjernet, og hele toppen blev hvidtet sammen med den nederste del af tårnet, hvilket efter min mening egentlig var lidt synd.



Også våbenhuset har gennemgået flere ændringer. Selve bygningen nævnes første gang i 1619, da yderdøren blev fornyet. I 1715 nævnes, at våbenhusets sydgavl ligesom tårnet er forsynet med kamtakker. Nogle år senere er ydermurene gjort 1/2 alen højere, og i 1880'erne blev loftet hævet for at frilægge tympanonstenen over sydportalen. Vinduet i østsiden er indsat i 1860. Kirkens store vinduer, der har erstattet de oprindelige romanske vinduer, nævnes første gang i 1641, da de blev repareret af en glarmester fra Århus. Senere er vinduerne udvidet nedefter i 1877, da man indsatte det store vindue i nordsiden. Blegind kirke ejedes af kongen indtil oprettelsen af



Skanderborg rytterdistrikt, da kirken lagdes ind under dette. Rytterdistriktet bortauktionerede sine kirker i 1767, og ved den lejlighed blev Blegind kirke købt af daværende sognepræst Laurits

## Blegind forsamlingshus

Efter at jorden var skaffet blev Blegind forsamlingshus etableret i 1897 og initiativet udgik fra 5 gårdejere. De optog i eget navn et lån på 3000 kr. Præcist hvornår huset er bygget fremstår ikke helt klart. 23. marts 1898 underskrives skjødet på parcellen. Pris 266,50 kr. og stempelafgift 5 øre. Handlen var vel afsluttet og huset bygget. Af den ældst bevarede forhandlingsbog fremgår følgende:

»Ved Generalforsamlingen for Blegind Forsamlingshus i Januar 1911 vedtoges 1. At udvide førnævnte Hus med Tilbygning mod Nord efter de fremlagte Grundrids og Overslag.  
2. Rasmus Jensen og Anders Sørensen valgtes til Bestyrelsesmedlemmer i stedet for Kr. Pedersen og Peter Nørsgaard, og Lærer Andersens Hustru og J. Kristoffersens Hustru valgtes i stedet for Lene Basse og Postens Kone«.

»Ved Bestyrelsesmødet den 23. April 1911 vedtoges

1. at overdrage Murer - og Tømrerarbejdet med Tillæg til samme, ved udvidelsen af Forsamlingshuset til Kr. Kousgaard for en pris af 1520 kr.  
2. At laane 1600 kr. i Landbosparekassen i Aarhus, til betaling af førnævnte Tilbygningssum og Malerarbejde m.m. - det bemærkes at Restlaanet på Ejendommen er 1425 kr.«.  
Underskrevet Anders Sørensen.

Med kvinderne gik det mindre godt.  
28. Juli 1911: »...det overdrages de

Sørensen Worsøe, hvis arvinger i 1790 igen solgte kirken til sognets beboere. Kirken overgik til selveje i 1912.

Bent Meyer.

kvindelige Medlemmer at anskaffe manglende Gardiner m.m.«.

3. Februar 1916: »...endvidere vedtog Generalforsamlingen at lade de 2 kvindelige Bestyrelsesmedlemmer udtræde af Bestyrelsen, da de efter Loven ikke ansaas for at kunde have Stemmeret; men i sin tid var valgt som en slags Tilsynsførende med Husets Inventar, Gardiner og lignende.«

Med huset gik det bedre.  
Tilbygningen i 1911 og 3 år senere kom det store mirakel til byen: *lyset*.  
27. Januar 1914: »...det vedtoges at indlægge elektrisk Lys i Forsamlingshuset.«

25. Januar 1915: »...angående omkostningerne ved Indlæggelse af det elektriske lys, da blev det bestemt at i Tilfælde af hele installationen skulle betales paa en Gang, da at opkræve pengene hos Blegind«.

27. September 1915: »...havde ladet en Liste cirkulere, hvor beboerne kunne tegne sig for frivillige Bidrag til at betale den elektriske Installation med«. Det viste sig, at det lige kunne dække hele installationsomkostningerne på ca. 150 kr.

Huset ændredes i 1924, hvilket år man også fik sin egen brønd. Forskellige andre ændringer fulgte med nye toiletter og centralvarmeanlæg m.m., sidst med en ny toiletbygning, istandsættelse af salen, nye vinduer og nyt tag i perioden 1976-82.

## Aldrup Mølle

Som perler på snor har vandmøllerne ligget langs alle vandløb, også langs Århus å, hvor der på den korte strækning var ni møller. Der er 14 km i direkte luftlinie fra udløbet af Solbjerg sø til Århus, men åen gør sig nogle svinkeærinder, så hele åløbet måler ca. 35 km.

Men nok så væsentligt er det, at der er 50 meter fald på strækningen, og det er lige så meget som på Gudenåen, der bruger 160 km på at udligne den samme højdeforskel.

Det giver gode muligheder for at udnytte åen som naturlig drivkraft, og den øverste af de ni møller var Aldrup mølle. Der var visse fordele forbundet med at eje den øverste af en række møller, bl.a. var man jo ikke afhængig af de andre møller ved åen, og desuden var det her, man kunne fange de eftertragtede ål.

Til gengæld var vandføringen mindre end længere nede ad åen, men ved hjælp af en mølledam kunne man opsamle energien til senere brug.

I vore dage forbinder vi vandmøllerne med begrebet landlig idyl, men vi må ikke glemme, at møllen var en arbejdsplads, den tids industri, og selv om vandet gjorde det tungeste arbejde, så var der alligevel hårdt slid med at slæbe sække med korn og mel. Arbejdet var også ganske farligt, og man hører ofte om folk, der blev lemlæstet i maskineriet. Men det udelukker naturligvis ikke, at den tids mennesker i ledige stunder har kunnet nyde naturens skønhed, ikke mindst når mosekonen og lygte-mændene drev deres spil i sommernatten.

Bortset fra kirken er der ikke noget sted i Blegind sogn, der optræder så tidligt i de skriftlige kilder som Aldrup mølle, og vi har netop passeret 700-årsdagen for den første skriftlige omtale.

Den 30. september 1289 skøder kong Erik Menved Aldrup mølle til »vore elskede Aarhuskanniker for det tab, som de har lidt paa de godser, som hører til deres fælles bord, ved oversvømmelsen fra vor mølle i Aarhus«. Kong Erik var kun 15 år, så initiativet stammer nok fra hans formynder enkedronning Agnes og drosten Peder Nielsen med tilnavnet Høscøl, som det også fremgår af det gamle dokument - med vilje og samtykke af vor elskede moder og vore andre raader har overdraget og skødet vor mølle i Aldrup at besidde evindeligt«.

Det passer jo fint ind i nutidens opfattelse af middelalderens mennesker som fromme kristne. Men man skal nu ikke altid lade sig narre af de fromme ord, der ofte blot er en glasur, som skal skjule de bagvedliggende politiske og økonomiske motiver. Hvorfor nu denne kongelige velvilje over for gejstligheden i Århus?

Et rimeligt svar på dette spørgsmål får man kun ved at betragte sagen i et større perspektiv. Tiden var politisk urolig, og kongemagten stod svagt. Det var kun 3 år siden, at kongens far Erik Klipping blev myrdet i Finderup, og der var megen uro om dommene over de formedede kongemordere.

De fredløse fandt asyl i Norge, og sammen med den norske flåde hærgede og brændte de adskillige danske kystbyer.

Samtidig stod landet midt i det, der senere blev kendt som kirkekampen, striden mellem konge og ærkebisp. Man var omsider sluppet af med Jakob Erlandsen, der meget belejligt døde, men netop i 1289 var Jens Grand blevet valgt til ærkebiskop. Han havde godt nok svoret kongen troskab, men hans første embedsgjerning var at rejse til Rom, hvor paven løste ham fra eden.



Jens Grand var beslægtet med både Jakob Erlandsen og flere af de fredløse, så der var al mulig grund for kongemagten til at skaffe sig forbundsfæller. Århusbisperne og den øvrige gejstlighed i byen havde indtil da været kongens trofaste tilhængere, så det er nok her, vi skal finde motivet til den kongelige gavmildhed.

Ved reformationen i 1536 overtog kronen bispegodset, men domkapitlerne fik lov at beholde deres gods indtil 1660'erne da det også blev krongods. Aldrup mølle indgik i Skanderborg rytterdistrikts gods, og sammen med det øvrige ryttergods blev møllen i 1767 solgt til selveje.

Både kirken og kronen har naturligvis haft fæstere i møllen, men deres navne kendes kun spredt og tilfældigt, og ud over navnene ved vi i øvrigt ikke noget om disse mennesker. Den samme anonymitet hviler over de første selvejere frem til 1830'erne, men til gengæld har vi så en virkelig grundig viden om møllens ejere fra dette tidspunkt.

Chr. Heilskov har i Aarhus Stifts Aarbøger opregnet navnene på de tidlige fæstere og ejere, og Kristian Vestergaard har i bogen: »Vandmøller i gl. Skanderborg amt« udvidet fortællingen. Begge disse kildeskrifter indeholder desværre en del fejl eller misforståelser, men pladsen her er ikke til at korrigerer disse. Det kan forhåbentlig gøres ved en senere lejlighed.

I 1834 blev Aldrup mølle købt af Rasmus Christian Knudsen, der var søn af Knud Rasmussen i Ingerslev mølle. Han var en kendt mand på egnen, og han var sogneforstander i Tiset fra 1842 til 1847. I 1842 blev han tillige valgt til skolepatron for skolerne i Tiset og Ingerslev.

En skolepatron var i henhold til skoleloven af 1814 den administrative og økonomiske leder. Og da soldaterne fra egnen skulle fejres efter 3-års krigen 1848-1850 var det R.C. Knudsen, der afholdt festlighederne i Aldrup mølle. De 16 soldater var indbudt med damer, og ud over festtalerne blev der serveret mad og drikke flere gange i løbet af dagen med dans indimellem.

Et andet bevis på Aldrup mølles centrale placering i befolkningens bevidsthed stammer fra valget til stænderforsamlingerne, forløberen for det folkestyre, der blev realiseret i 1849. Landet var inddelt i valgkredse, hvoraf en hed Aldrupkredsen.

Den omfattede Hads og Ning herreder. Der var et område, der strakte sig fra Horsens fjord til en halv snes kilometer nord for Århus, og bredden mellem Skanderborg og kysten.

Aarhus Amtstidende markerer 100-års dagen den 18. november 1934 med en artikel.

Avisen har den opfattelse, at vælgerne fra hele kredsen stævnedes til Aldrup mølle for at stemme, men det er nu næppe troligt, selv om det kun var de største jordbesiddere, der havde stemmeret, i alt ca. 2-3% af befolkningen. Den tids samfærdselsmidler bestod blot i hestevogne, så det sikkert lige som i vore dage været mange valgsteder i kredsen, men Aldrup mølle kan da udmærket have været afstemningssted for de nærmeste sogne.

R.C. Knudsen var gift tre gange, idet han overlevede de to første ægtefæller. I det første ægteskab var der en datter Maren, der blev gift med garver Rasmus Hansen i Skanderborg. I dette ægteskab var der igen en datter, Petrine Rasmine Hansine Hansen, født 1832. Allerede i 1846 skænkede R.C. Knudsen Aldrup mølle til den lille pige,

men han betingede sig, at han selv og hans hustru kunne blive boende i Aldrup mølle så længe en af dem levede. Vi ved ikke med bestemthed, hvad der lå bag denne storslåede gave, men det kan hænge sammen med et skifte i forbindelse med at R.C. Knudsen indgik nyt ægteskab. R.C. Knudsen døde i 1851, men enken af tredje ægteskab og en lille 4-årig datter af andet ægteskab boede fortsat i møllen, mens den da 19-årige Petrine Hansen levede hjemme hos forældrene i Skanderborg.

Her er det så, at min oldefar Johan Christian Bursche træder ind i historien. Hans bedstefar Johan Christoffer Bursche var omkring år 1790 indvandret fra kurfyrstendømmet Sachsen syd for Harzen, og han slog sig ned som gartner i Randers, hvor han hurtigt blev en velanskrevet borger, og en af gaderne i bykernen bærer endnu i dag hans navn. Slægten bredte sig til

Århus, hvor Johan Chr. Bursche, født i 1832, gik handelsvejen. Som ung handelsbetjent, en slags prokurist, har han truffet den to år yngre Petrine Hansen, og de to unge har fattet gensidig sympati. Vi ved ikke hvordan de har truffet hinanden, men mon ikke min oldefar har været på forretningsrejse til Skanderborg og har truffet pigen hos hendes far, garver Hansen.

Den unge handelsrejsende må have gjort et virkelig godt indtryk, når han blev accepteret af garveren, der var en af byens matadorer. Den rige unge pige har sikkert haft mange bejlere. Allerede fra forlovelsestiden foreligger der et endnu eksisterende dokument, nemlig et testamente af 23. marts 1855, hvori Petrine Hansen testamenterer alt hvad hun ejer - herunder altså Aldrup mølle - til sin forlovede. Ifølge testamentet på grund af svageligt helbred, men heldigvis kom hun over svageligheden og levede i endnu 60 år i et langt og lykkeligt ægteskab.



J. C. Bursche  
1. september 1920.



Brylluppet blev holdt den 6. november 1856, og vielsen blev ikke foretaget i en kirke, men hjemme i Aldrup mølle. Igen et tegn på, at møllen rangerede højere end andre ejendomme. Kongebrevet, der gav tilladelse til denne afvigelse fra ordinansen, eksisterer endnu den dag i dag, og det fremgår, at det var pastor J. Steenberg fra Tiset og altså ikke præsten fra Blegind, det forrettede vielsen, selv om Aldrup mølle ligger i Blegind sogn.

Vandløbene dannede ofte skel i gamle dage, og ved Aldrup mølle var åen da også skel ikke blot mellem Blegind og Tiset sogne, men også mellem Hjelm-slev og Ning herreder, og en tid endda mellem to amter, nemlig Skanderborg og Århus. Selv i dag danner åen her skel mellem Hørning og Århus kommuner, således at Aldrup mølle er Hørning kommunes yderste forpost mod øst. Men så langt tilbage, som overleveringen går, har beboerne i møllen søgt Tiset kirke. Det kan muligvis føres tilbage til, at R.C. Knudsen som nævnt var stærkt engageret i forholdene i Tiset sogn, og familien Bursche har så videreført traditionen. Familiegravstedet findes stadig på Tiset kirkegård, hvor alle gravstenene er bevaret.

Vi ved ikke meget om hverdagen i møllen indtil min oldefar overtog den i 1856, men det fremgår tydeligt af de mange overleverede papirer, at der er tale om et virkelig systemskifte. Oldefar var som nævnt handelsuddannet, og der blev nu indført en efter den tids forhold avanceret bogføring. I regnskabsbøgerne kan man se hvem, der fik malet korn og hvor meget. Kunderne er naturligvis især fra Blegind og Tiset sogne, men der har også været enkelte kunder så langt væk som Skanderborg og Århus. Regnskabet over formaling af korn er ført op til mølleriet blev nedlagt i 1930'erne. Den sidste indfør-

sel i bogen er fra 24. marts 1935, da der for en pris af 20 øre blev formålet 60 kg korn.

I perioder var der også stampemølleri i Aldrup, og kunderne var her især farverierne i Aarhus, men også private kom og fik stampet vadmel. Det var kun få af møllerne, der også udførte stampning, så kundekredsen i Aldrup er hele Ning herred samt en stor del af Hjelm-slev herred.

Ved siden af mølleriet var der også landbrug i Aldrup mølle, og det fremgår af regnskabsbøgerne, at der bl.a. blev solgt smør til forretninger i København. Men min oldefar var en driftig forretningsmand, og da andelsbevægelsen fængede i 1880'erne, var han en af initiativtagerne til oprettelsen af Aldrup mejeri i 1885, kun 3 år efter det første andelsmejeri i Danmark. Meget praktisk fik han mejeriet placeret på møllens jord lige på den anden side af åen, så nu var Aldrup virkelig et industricenter på egnen. Og da Tiset skulle have ny skole, ligeledes i 1885, kom den også til at ligge på møllens jord i Tiset sogn ved gammel Horsens landevej.

Ægteparret i Aldrup mølle blev med tiden en institution på egnen. Ved guldbrylluppet i 1906 blev der samlet ind til en gave i Blegind og Tiset sogn. Gaven var et dejligt vægur, der nu pryder væggen i min stue, med en sølvplade, der fortæller om anledningen og gaverne. Derudover var der endda penge til et stort sølvbæger, ligeledes med inskription.

I denne summariske beskrivelse af Aldrup mølles historie er der desværre ikke plads til at gå i detaljer med eksempelvis gårdens jordtilliggende, -der er heller ikke plads til at fortælle om ålefangsten med salg både i ind- og udland. Det må vente til en senere lejlighed.

Min oldefar drev møllen til sin død i 1917. Min bedstefar Rasmus Christian Bursche var da 60 år, og han døde allerede i 1922, hvorefter min far, der igen hed Johan Christian lige som min oldefar (og jeg selv!), drev møllen indtil den blev nedlagt i 1935/36. Historien om reguleringen af åen, sænkningen af vandstanden i Solbjerg sø og nedlæggelsen af mølleriet må også vente til en anden gang.

Men det skal med, at min bedstefar havde en yngre bror Johan Christoffer, der blev manufakturgrosserer i Århus. I sit testamente oprettede han et »legat til minde om Familien Bursche af Aldrup mølle, oprettet af Købmand J.C. Bursche og hustru af Aarhus til fremme af landbruget i Blegind og Tiset sogne«. Inflationen har desværre medført, at dette legat som så mange andre har måttet ophøre som selvstændigt legat, idet legatportionerne blev for små på grund af pengenes forringede værdi.

Det skal også nævnes, at far havde en søster Olga, der blev gift med den senere »sognekonge« i Blegind, Viggo Leth. Men det er nok andre, der skal fortælle slægten Leths historie. Der var ni børn i ægteskabet, og to af sønnerne, Gunnar og Holger, bor jo stadig i Blegind.

Far solgte i 1933 møllegården med landbrugsjorden, men beholdt selv alle »herlighederne«: møllen og møllerrettighederne, bl.a. på grund af erstatningen ved den planlagte nedlægning af møllen. Desuden rettighederne til at drive ålefangst og oprette en fangststation, den såkaldte ålekiste. Og endelig et par andele i Ravnholt skov, der endnu i dag udmærker sig ved ikke at være udskiftet. En af de meget få rester fra fællesskabets tid.

Far beholdt et stykke jord på begge sider af det ny åløb, hvorved møllegården blev helt adskilt fra åen. Efter nedlægningen af mølleriet i 1936 blev

ålekisten med tilhørende stemmeværk bygget tværs over åen. Kr. Vestergaard skriver i sin bog om vandmøllerne i gammel Skanderborg amt, at møllegården er bevaret. Det er desværre ikke tilfældet. Tilbage står i dag kun stuehuset og nogle af landbrugsbygningerne.

På en anden udstykket parcel af møllens jord i Tiset sogn byggede far det røde hus lige over for Tiset skole. Jeg selv var kun 2 år, da vi flyttede fra møllegården, så jeg har ingen personlige erindringer om den. Men der er en omfattende både skriftlig og mundtlig overlevering, som kan danne grundlag for indlæg i kommende årsskrifter.

Møllegården har haft en omskiftelig skæbne siden da. Jorden i både Blegind og Tiset sogne er solgt fra. En periode var gården endda tilholdssted for et kollektiv, der til fulde levede op til navnet. De kaldte sig »Ragnarok«! Vi skal nok være glade for, at far sikrede sig al den skriftlige dokumentation, således at den nu kan ende hvor den rettelig hører hjemme, nemlig på Egnsarkivet i Hørning.

*Johan Bursche, Odder*

#### Litteratur

Danmarks Riges Breve, 2. række, 3. bind, LB. nr. 377  
Chr. Heilskov i Aarhus Stifts Aarbøger 1927, 1937 og 1943  
Kr. Vestergaard: Vandmøller i gl. Skanderborg amt, 1981  
Aarhus Stiftstidende 16. april og 10. oktober 1851.  
Aarhus Amtstidende 18. november 1934.  
Arkivmateriale fra Aldrup mølle.



## Præstegården i Blegind



### GUD HUUS OG HIÆM BEVAR OG OS FRA ULUCK SPAR

Tegning af en portoverligger fra Blegind præstegård fra 1732. Overliggeren må antages at have indgået i bygnings bindingsværk, hvilket de 2 taphuller i enderne tyder på. De dybe udskæringer længere inde på overliggeren stammer fra en senere ændring.

Udover teksten er overliggeren dekoreret med palmetmotiver ved siderne i midten Kristi monogram IHS. Overliggeren har været bemalt, der er endnu spor af zinoberrødt på bogstaverne og mørkeblå på palmetterne. Overliggeren opbevares i Egnsmuseet i Horning. (Tegning: Hans Martin Pedersen)

Præstegården blev solgt som præstegård i 1909. På det tidspunkt præstegården blev solgt, var den byens største gård - 106 tdr. land. Den havde været den største gård i mange år. Det var præsten, der drev gården, men forpagtede den dog somme tider ud. Olga Leth's far var forpagter og boede i et hus ved siden af kirken (Kirkevænget 7). Han var fra Aldrup Mølle - en Burche. Gården har skiftet ejer mange gange siden 1909. Arne Schøler var den 10. ejer.

-De ni foregående ejere var: Hans Holm Sørensen, Anders Sørensen, Hessellund, Jakob Mikkelsen, Kristian Basse, Sevel Jensen, Jens Damsgaard, Juul Nielsen og Basse Rasmussen.

Jorden til præstegården har været af større og mindre areal. Der er solgt fra og skiftet. -En af de første ejere, Jakob Mikkelsen solgte jord fra til Borgbjerggården, og Ingerslev Mølle fik 18 tdr. land.

En af de tidlige ejere (Basse) sagde, at muren ud til vejen skulle undermures, for den så forfærdelig ud. Der gik imidlertid 60 år, inden reparationen blev udført!

Der fortælles, at en pastor Hansen, der havde gården i halvfemserne, var meget interesseret i landbrug og gjorde meget ud af det. Til et foredrag havde han hørt, at ajle skulle være godt for frugtbuske.

Han bad derfor karlene bære ajle fra dammen, hvor ajlen løb til, op i haven til frugtbuskene. Der var naturligvis masser af vand i ajlen. Buskene fik en halv spand hver, så præsten kunne se, at de havde været der. -Året efter kom der masser af bær, og præsten fortalte vidt og bredt om, hvor godt ajle var for frugtbuske. Han vidste dog ikke, hvor lidt de havde fået!

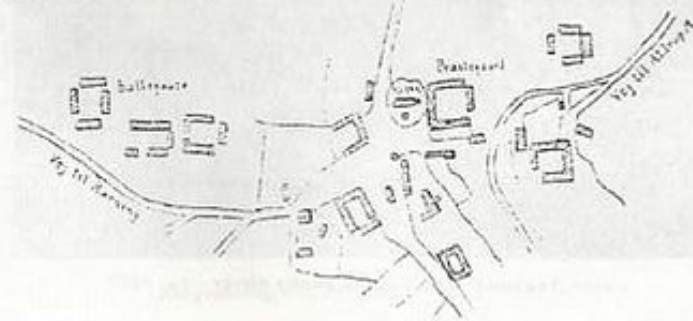


Parti fra Blegind. Til venstre: Blegind Præstegård - til højre: Brugsen.

Den sidste ejer, Arne Schøler, der døde for nylig var en god fortæller. En af hans bedste er nok historien om »Slante Laus«, præsten, der var velhavende i kraft af sit forretnings-talent. Han købte hele Dørup og Bjertrup fra Skanderborg Slot og solgte til landmændene. -Han købte også kirken. Historien er gengivet i Årsskriftet 1989 af Arne Schøler.

Arne Schøler's historiske interesse viste sig også i hans meget fine stensamling.

På hans marker er der ved åen en boplads fra ældre stenalder og deromkring har han fundet mange fine stenredskaber - også fra yngre stenalder, bronze- og jernalder. De, der har set Schølers samling, er meget betaget af den.



Kort over Blegind By. (Uden Aarstal, men utvivlsomt efter det originale Udskiftningskort 1788).



## Petit-stof fra Blegind

I Blegind indledtes fastelavnsfestlighederne med ringridning, hvor konge og fanebærer blev kåret. Selve fastelavnsridtet blev gennemført af et helt optog af ryttere, og en charabanc med både spillemænd og klovne. Det endelige sigte var naturligvis en fest i forsamlingshuset. Sparsommelige har man været. Som den gang en gris druknede i en salpeter-tønde, der fungerede som afløbsbrønd. Trods den kranke skæbne blev grisen alligevel solgt i udskåret stand på torvet i Århus.

Sparsommeligheden var en naturlig følge af små indtægter, men priserne var jo også anderledes end dem, vi kender i dag. Der er et eksempel fra 30'erne på en husleje på 10 kroner om måneden, for et hus, men så var det jo godt nok også det tidligere fattighus.



Lærer Andersen med Blegind skoles elever - ca. 1927.

Selv små indtægter skulle der slides for, men den gang var faggrænser intet problem. Kreativiteten var stor, når det gjaldt om at kombinere forskellige indtægtsmuligheder.

En daglejer fungerede tillige som skaffer ved større fester, medens hans kone påtog sig alle forskellige gøremål på gårdene. En mand hentede sig sit udkomme ved at lave tøjrepæle og -køller. En gammel dame påtog sig at lære børnene at stave. En arbejds- og vejmand klippede byens drenge.

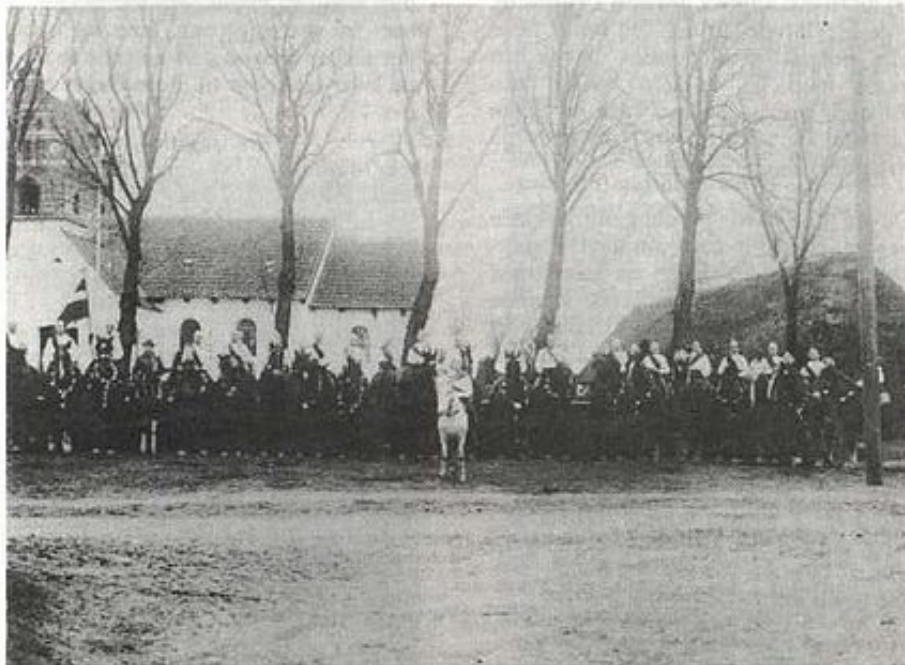
Læreren på skolen drev et mindre jordbrug og havde både køer og grise, men så havde han, som der siges, også god hjælp af skolebørnene. Jo, det var et broget liv, der udspillede sig i Blegind. Der boede spændende mennesker, der ikke var originaler i den nedsættende betydning. De kan bedre

karakteriseres som originale og hittepåsomme. En mand fra byen byggede sin egen vindmølle. Han var fingernem og reparerede maskiner - lidt Storm-Pagtigt siges der, men de fungerede.

Det var lidt af en Ole opfindertype, der også evnede at bygge sit eget hus. En anden gjorde sig så gode venner med ugerne, der logerede i træerne rundt om huset, at de ofte sad på hans skulder. Vist er der meget at fortælle om Blegind i tidligere tider. Om den inkarnerede asket, der vendte sit ikke-ryger skilt om, når den dygtige og

vellidte tømrer kom - og så røg han alligevel ikke. Om drengen, der i kraft af et dødsfald måtte afskrive 25 øre han ærligt havde fortjent - er der noget at sige til, at han også måtte kommentere det?

Om manden, der måtte ud på en lufttur, fordi han brugte lovlig stærke patroner til at sprænge en trærod i luften med. Jo, også i Blegind er der sket mangt og meget, som kan hjælpe os til at danne os et billede af, hvordan hverdagen forløb i en tid, hvor det var de nære ting, der optog folk.



Ringridning ved Blegind kirke ca. 1920.



## Blade fra sognefogeds dagbog

### Detektiv:

Den bortløbne hund - eller hvad en sognefoged også kunne komme ud for.

Engang blev der indleveret en bortløben hund, og det var dengang sognefogedens opgave at finde ud af, hvor den hørte hjemme. Det var også en let sag, hvis hunden havde båret hundetegn, som påkrævet dengang. Men folk glemte tit at give hunden tegnet på, og jeg måtte derfor spørge mig for, for at finde ejerne.

Den hund, jeg omtaler her, blev genkendt af en reservepost, der forsikrede, at hunden tilhørte en enke på en nærmere angivet adresse i Hørning. Han forklarede, at der ved huset lå et lille udhus, hvor hunden havde sin kasse med hø stående. »Der kan du bare lukke den ind, der er ingen hjemme om dagen, når konen er på arbejde«, sagde posten.

Da jeg ikke havde bil dengang, cyklede jeg til Hørning med hunden i snor. Der stod ganske rigtigt en kasse med hø i udhuset, og jeg lukkede hunden derind. For en ordens skyld gik jeg til døren for at høre, om der var nogen hjemme. Men døren var låst, og en hund begyndte at gå i køkkenet. Ved et kikk ind af vinduet kunne jeg se, der var stor lighed med hunden derinde og den, jeg netop havde lukket ind i udhuset! - Konen kunne selvfølgelig have to?

Jeg hørte aldrig mere til hunden!!

### Giftfoged:

Den største - eller i hvert fald den mest særprægede begivenhed i min sognefogedtid i Blegind - var, da jeg fik æren at være giftfoged for et ungt par, der ønskede borgerlig vielse hos sognefogeden.

Jeg havde lidt spekulationer med, hvem jeg skulle tage som vidner, men det klarede brudeparret selv, idet de ringede hertil og fortalte, at de tog et par gode venner med som vidner. Min kone og jeg gjorde det lidt hyggeligt med lys og blomster, inden de ankom, og efter vielsen fik vi vin og småkager.

Til min store overraskelse havde brudeparret en gave med til mig for ulejligheden, og under den efterfølgende snak fik de fortalt, at de skulle feste på Hørning kro om aftenen. Da de var gået, bestilte jeg en buket, som blev sendt til kroen. Jeg har ikke siden hørt fra det unge par, men jeg håber, det slutter som en god historie med, at de lever lykkeligt til deres dages ende.

*Ingvar Jensen*

*fhv. sognefoged i Blegind*



*Der graves tørv i Blegind mose.  
De sidste blev gravet under krigen.*

## Viggo Leth



*Viggo Leth*

Leth var medlem af Blegind-Hørning sogneråd 1937-62. De sidste 5 år som formand. Det var en tid, hvor landet var præget af stor arbejdsløshed og havde vanskeligheder med at komme af med dets landbrugsproduktion til udlandet. Det var en tid med problemer vedrørende vej- og kloakvæsen, og sidst men ikke mindst var det en tid med den tyske besættelse og dens vanskeligheder.

Og efter krigen kom der skole- og boligproblemer. De sociale forhold trængte sig på og måtte løses sammen med sundheds- og brandvæsen m.m.

Viggo Leth fulgte, ikke mindst som sognerådsformand, med udviklingen. Han tog fat på opgaverne efterhånden, som de kom. Han tvang ikke sagerne igennem, han var altid villig til at forhandle om dem. På den måde fik han sine ting igennem, og det betød også, at han kunne hjælpe, når det var nødvendigt, og det gjorde han, men det måtte ikke misbruges. Det blev det heller aldrig. Han var af den mening, at mange problemer løstes bedst i forbindelse med det private initiativ. I øvrigt var det Viggo Leth, der gennemførte kommunesammenlægning i Skanderborg Amt mellem Blegind-Hørning og Adslev-Mjesing.

Som menneske var Viggo Leth en jovial og venlig mand, der var i besiddelse af stort lune og megen sund fornuft. Han var ganske usnobbet og jævn. Hans forståelse for de små i samfundet var stor. Og hans motto var: »Vær dig selv, men ikke vær dig selv nok.«

Den 30. november 1974 døde gårdejer Viggo Leth, Blegind. Han var født 1887 på slægtsgården »Elmelund« i Blegind og blev således 87 år gammel.

Viggo Leth var uddannet som landmand. Han havde både været på højskole og landbrugsskole. I 1910 overtog han sit fædrede hjem sammen med sin hustru Olga, der også var født i Blegind. Fru Leth stod på en enestående måde sammen med sin mand og det både i arbejde og fest. Det samme gjaldt ægteparrets 9 børn.

Leth tilhørte den på Århusegnen i næsten 600 år kendte gren af slægten Leth (Harlevholm slægten). Gården »Elmelund«.

Viggo Leth var først og fremmest landmand. Men foruden at drive sin ejendom som en mønstergård interesserede han sig overordentligt meget for alt offentligt arbejde.



## Borgbjerg Slægten

Ramus Rasmussen blev født 22. april 1835 på slægtens gård i Opstrup. Han giftede sig 3. juli 1867 (32 år gl.) med Karen Marie Nielsen. Hun var født 16. juli 1843 i Onsted og var ved brylluppet, som stod i Mårslet, 24 år.

Efter brylluppet købte de Borgbjerggården i Blegind, og fra den gård tog familien navnet i 1905, altså først 2 år, før Rasmus døde.

De folk, der nu flyttede ind på Borgbjerg, var unge mennesker med mod på livet, arbejdsomme og energiske. De vidste, hvordan den gård skulle drives og satte en ære i at vise de andre, hvad de havde nået. Man var altid på Borgbjerg først med at så og høste. Man sagde i sognet, at »ham dernede på Borgbjerg, han høster jo mens kornet er grønt«. -Men også Karen Marie var med på det nye. Hun lagde skrukhøns på rugæg og fik kyllinger, satte en stor ære i, at hendes ting i køkkenhaven også var noget af det første, der var fremme.

Op mod jul blev der slagtet og bagt i stor stil. Kamilla og den ældre bror Jakob, blev sendt ud i plantagen efter pølsepinde, der blev tændt op i den store ovn, og selv Rasmus hjalp til med at bage brød, kager og pebernødder. Alle urtepotterne i vinduerne fik viklet rødt crepe-papir omkring sig, og Kamilla var den første af børnene, der fik noget, der lignede et juletræ. -To stole blev sat med ryggen mod hinanden, og en grangren blev bundet til ryggen af hver....Et par dage før jul blev der sendt en kurv med sylte, blodpølse, brød og kager til enkerne i byen samt dem, der ellers trængte til lidt opmuntring ved juletid.

Når der døde en i byen, blev der altid sendt en krans fra Borgbjerg, og om

sommeren bandt Karen Marie selv kransene af havens blomster. Kamilla fortalte ofte om dengang en lille lege-kammerat døde. Karen Marie sendte Kamilla ned med en rød rose, som blev lagt i kisten.

Rasmus behandlede alle ens enten de var høj eller lav, hvilket følgende lille tildragelse fortæller lidt om. Langs vejen til Borgbjerg var der et læhegn, der grænsede op mod præstegårdsjorden (præsten boede dengang i Blegind). Dette hegn havde efterhånden fået så store grene ud over vejen, at de generede de kørende. Rasmus bad derfor præsten fjerne grenene, hvilket denne nægtede. Resolut stillede Rasmus op med sine karle og skar alle grenene af, idet han erklærede at de jo ragede hatten af folk, der kørte forbi.

Efter Rasmus' død overtog Jens Borgbjerggården, og Karen Marie flyttede sammen med Kamilla op til Blegind i et lille hus lige overfor købmanden.



Borgbjerg-familien  
år 1903

Se desuden billede på side 24.

## Aftægtskontrakt

Det har op igennem historien, til og med begyndelsen af dette århundrede, været almindeligt og vel også nødvendigt, at udnytte den menneskelige arbejdskraft fra den tidlige barndom- 5-6 års alderen- til så langt op i alderdommen, som det var muligt at presse lidt arbejde ud af de gamle.

Den smule alderdomsforsorg, som var, for den store del af befolkningen, trådte først i kraft, når de gamle var slidt op. Hårdest har forholdene været for de fattige familier, og det var de fleste, husmænd, indsiddere og jordløse. Der er skrevet mange dybt rørende beretninger om børn, som allerede i 5-6 års alderen er blevet sat i tjeneste hos fremmede, ofte langt fra hjemmet, som de måske ikke så igen i flere måneder.

De er kommet i arbejde som smådreng- hyrdedreng og lillepiger- gåsepiger. De har stået allernederst i hierakiet, og alle andre på gården har kunnet sætte dem i arbejde.

For arbejdet har børnene fået føden et par træsko og måske lidt tøj, ting, som deres fattige hjem vanskeligt kunne få råd til at give dem.

Også alderdommen kunne være -kummerlig for de mange. Det blev betragtet som en skam ikke at kunne forsørge sig selv, og det har ofte været et u-menneskeligt slid at holde sulten fra døren, ofte kun muligt ved gode menneskers hjælp eller ligefrem tiggeri. Når den gamle ikke kunne klare sig selv mere kom han/hun »på kassen«-fattiggården- huset, som man havde i næsten alle landsbyer indtil noget op i dette århundrede.

I triste omgivelser måtte den gamle

henslæbe sine sidste glædesløse år, ofte sammen med invalide og psykisk ødelagte mennesker.

Mange steder varede disse forhold ved, til vi fik den store socialreform i 1933. Først da kunne de gamle få aldersrente, og nu blev der også bygget alderdomshjem, hvor de gamle under rimelige forhold kunne tilbringe alderdommen.

Der var dog en gruppe, som var bedre stillet i deres alderdom. Det var dem, som ejede landsbyens gårde, de var formuende og kunne derfor stille krav til den, der skulle overtage gården- oftest en søn.

Der blev så udfærdiget en aftægtskontrakt, som nøje beskrev, hvilke årlige ydelser, den nye ejer var forpligtet til at levere den tidligere ejer- aftægtsmanden. Den langt overvejende del af ydelser skulle leveres i naturalier.

Men nu til aftægtskontrakten, som den kunne se ud for 100-150 år siden:

Jeg N.C., der ved Købekontrakt af D.D. har afkøbt min Fader C.N. den ham tilhørende Ejendom Mat. N. - på x-Mark y-Sogn forbinder herved mig og denne Ejendoms efterfølgende Ejere til at yde min Fader fornævnte C.N. saalænge han leverer følgende aftægt: Til udelukkende brug og benyttelse for min fader med hustrud, er jeg pligtig til, naar forlanges, at indrette i den østre ende af stuehuset en aftægtsbolig bestaaende af 2 Værelser og et Køkken samt Entre. Indretningen sker saaledes som Aftægtsmanden ønsker det og paahviler Lejlighedens senere Vedligeholdelse saavel ind- som udvendig Gaardens Ejere. Til Ildebrandsel overlades Aftægtsmanden et fag i



Udlandet. Envidere overlades ham den vestlige Halvdel af Haven. Jeg er pligtig til at lade denne Del af Haven indhegne, vedligeholde Hegnet, samt aarlig paaføre haven 2 læs gjødning, Aftægtsmanden og andre, der er i følge med ham, har fri Færdsel overalt i Gaarden og paa Marken, dog selvfølgelig uden at maatte foraarsage Skade. Ligeledes har han ret til benyttelse af Brønd og Latrin. Gaardens Ejer skal afgive fornødent Staldrum til Heste tilhørende Fremmede, som maatte gjæste Aftægtsmanden.

2

Aarlig leveres Aftægtsmanden: 3-tre-Tdr. Rug, 2-toTdr. Byg, 2-toTdr. Malt, 1/2-en halv-Tdr. Boghvedegryn, 1-en Td. Byggryn, 6-sexLispund saltet og røget Flæsk, hvoraf de 3 Lispund skal være godt Mellemflæsk. 3-tre-Lispund Smør, 2-to Lispund Ost, 1-et slagtet Faar (af levende vægt 100 pund), 1- et slagtet Lam (af levende vægt 75 pund), 4-fire - Snese Hønsæg, 1-et Lispund renskeget Hør, 2-to- Tdr. Kartofter, 1-en - Skp. Kjøkkensalt og fornødent Strøsand samt 50 Kr.-Femti Kroner i Penge. Samtlige disse Varer, der skulle være gode, sunde og i enhver Henseende forsvarlige, leveres bestandig paa Aftægtsmandens Bopæl og saaledes: Rug, Byg, Malt, Byggryn, Boghvedegryn, Kjøkkensalt og Penge med Halvdelen hver 1. Maj og 1. November, Ost og Æg med 1/4 hver 1. Maj, 1. Aug, 1. November og 1. Februar, Smørret med 2 pund 1. og 15. i hver Maaned, Hør og Kartofler 1. November, Flæsk, Lam og Faar 1. December og Strøsand efterhaanden som forlanges. Hvis Aftægtsmanden ikke føler sig tilfreds med de leverede Ydelser, kan

han, naar Indsigelse fremsættes senest 2 Dage efter Leveringen, forlange sig dem betalt i Penge, Kornet efter Kapiteltaxt og de øvrige Præstationer efter gangbar Pris.

Kornvarerne skal Gaardens ejer uden Udgift for Aftægtsmanden og naar han forlanger det, besørge til Mølle, her malet og derefter hjemført til hans Bolig, ligesom Gaardens Ejer skal lade Aftægtsmandens Brød bage, Øl brygge og klæder samt linned vaske, tørre og stryge, alt på forlangende.

3

Daglig leveres Aftægtsmanden paa hans Bopæl om Morgenen strax efter Malkningen i Tidsrummet fra 1. Maj til 1. November 6-sex-potter nymalket og ublandet Mælk og i den øvrige Del af Aaret 4-Fire-Potter daglig.

4

Til Ildebrændsel leveres Aftægtsmanden aarlig 4000-fire Tusinde-æltede, strøgne og tørre Tørv af almindelig Størrelse, 1-en-Favn Kløvet favntræ og 2-to-læs Topbrændsel, Tørvene i rette indførselstid senest hver 1. August, Topbrændsel hver 1. Maj. Tørv og Træ er Gaardens Ejer pligtig til at opsætte forsvarligt i Brændehuset, Tørvene stables og Træet saves og kløves til almindeligt Kakkellovnsbrænde.

5

Af det med Gaarden solgte Indbo og Husgeraadsgjenstand forbehold Aftægtsmanden sig Ret til at udtage til fuld Ejendom saa mange Gjenstande, som han ønsker til Brug paa Aftægten.

6

Gaardens Ejer afgiver aarlig 10-ti-Gange til Disposition for Aftægtsmanden og hvem anden han maatte ønske at medtage, en forsvarlig med to Heste forspændt Fjedervogn med Agestole og en paalidelig Kudsk til Rejser, som ikke maa overstige en Vej længde fra Aftægtsmandens Bopæl af 3-tre-Mil. Befordringen skal vente paa det fremmede Sted for at kjøre Vedkommende tilbage og den kan ikke fordres afgivet i Sæd eller Høsttid. Læge og Præst skal Gaardens Ejer hente og hjemkøre, naar og saa ofte det forlanges af Aftægtsmanden ligesom han ogsaa skal besørge Medicin hjembragt til Aftægtsmanden.

7

I Aftægtsmandens Alderdom eller mulige Sygdom skal Gaardens Ejer yde ham al den Pleje og Opvartning, som maa ansees fornødent og som han maatte forlange. Ønsker han et kvindeligt Tyende til Pleje og Opvartning betaler jeg ham aarlig i Løn til Tyendet 50-femti-Kroner med Halvdelen hver 1. Maj og 1. November. Aftægtsmanden fæster selv Tyendet.

8

Skulle Aftægtsmanden faa i Sinde at fraflytte Aftægtsboligen staar saadant ham frit for. Aftægten leveres ham da paa hans ny Bopæl, saafremt denne ligger indenfor 3 Mil fra Gaarden; flytter han længere bort, maa han lade Aftægtspræstationerne afhente paa Gaarden. I tilfælde af Flytning bortfalder dog Benyttelsen af Bolig, Have, Mælk, Ildebrændsel, Kjørsel samt Pleje og Opvartning (dog ikke de 50 Kr. til Tyende). Erstatning for hvilke Dele Gaardens Ejer aarlig betaler Aftægtsmanden 150 - et Hundrede femti - Kroner, med Halvdelen hver 1. Maj og 1. November. Tilbageflytning kan ske

til hver 1. Maj og 1. November, med 1/2 Aars Varsel og alt efter Kontrakten leveres da ganske saaledes som forinden Fraflytningen.

9

Naar aftægtsmanden afgaar ved døden besørger gaardens ejer ham hæderligt og anstændigt begravet, saaledes som skik og brug er for gaardfolk her.

10

Nærværende Aftægt skal have Prioritets Panteret næst Bankhæftelse, Plovharve-Penge, kgl. Penge og Vejservitut samt 21.000 Kr. Kreditforeningsmidler eller andre Midler til forhøjet Rente i den solgte Ejendom Matr. N. - af x-by af samlet Hartkorn 4 Tdr. 2 Skp. 2 Tdk. 1 3/4 All. med Besætning, Avl og Afgrøde.

Jeg C.N. erkjender herved at være enig i foranstående. For det stemplede Papirs Skyld anslaaes Aftægten til en kapitaliseret Værdi af 2000 Kr. Til Bekræftelse med vore Underskriftes vidnefast.

*pt. Skanderborg d. 20. Maj 1889.*

*N.C. C.N.*

Tilføjes denne Kontrakt:

At det i Post 2 omhandlende Faar skal have en levende vægt af 128 Pund.

At den kontante Pengedydelse efter samme Post forhøjes fra 50 Kr. til 100 - Et Hundrede Kroner aarlig, dog først fra 1. Maj 1890 at regne og

At Aftægtsboligen forsynes med et Komfur, der leveres af Aftægtsyderen og skal være nyt og i forsvarlig Stand. For det stemplede Papirs Skyld bemærkes at aftægtsens Kapitalværdi er forhøjet med 300 Kr.

*pr. Skanderborg d. 28. November 1889*

*N.C. C.N.*

*Peter Friis Kristiansen*



## I Blegind

Johannes Grønborg der var friskolelærer i Blegind, gjorde et memoire over sit liv, som nok er værd at læse. Vi har plukket lidt i skriftet - og bringer her et udpluk fra hans periode som lærer i Blegind fra 1885-1887.

Johannes Grønborg fortæller:



J. Blegind.

(1885 - 1887)

Johannes Grønborg.

Nu skulde jeg se mig om efter Plads, og jeg langtes ogsaa efter at prøve mine Kræfter som Lærer igen efter Uddannelsen. Et Forsøg paa at faa Lærereembedet i Peter Lvenstrup mislykkedes, som rimeligt var, eftersom jeg kun var 22 Aar. Da fik jeg Brev fra min Seminariekammerat Johannes Ellek, der havde en Fri- og Fortsættelsesskole ved Bering Valgmændighed, at en Friskoleplads var ledig i Blegind mellem Aarhus og Skanderborg, og at han havde anbefalet mig dertil. Jeg rejste en Tur til Bering og Blegind og fik Lønning paa Pladsen; paa samme Rejse besøgte jeg Mols og Bedved.

1. November 1885 tiltraadte jeg Pladsen. Skole Betsore, der af forskellige Grunde var misfornøjet med Byens Lærer, havde slaet sig sammen om at

komme en Lærer til deres Børn, ialt 20-25 Børn. Jeg skulde lo hos Gaardsjæf Hans Leth og holde Skole i en forhennevende Alltægtsstue.

Der viste sig snart den Vanskelighed, at Fredsen var for uensartet; den fælles Misfornøjelse med Byens Lærer var et altfor skrøkeligt Baand til at sammenbinde en Friskolebreds i Langden. Kun Hans Leths var Grundtvigianere; de andre Familier var mestent Bjørnikallere, der dog var gaaet ind paa at undvære Udenadslæsning i Religion, hvad Hans Leth havde forlangt.

Efter Forstændighederne gik det alligevel meget godt. Jeg gav mig meget af med Børnene baade i og uden for Tømmerne og vandt derved deres Sympati, hvorved Forældrene blev venlig stemt imod mig, selv om de alligevel ikke var videre tilfredse med den manglende Udenadslæsning. Det tilfredsstillede dem, at Børnene kom hjem og genfortalte, hvad de havde hørt i Skolen. Børnene var gennemgaaende kvikke og opvakte, saa Undervisningen gik godt.

Hans Leth var en korpulent og gemytlig Mand, der altid havde Spøg tilrede og ofte brugte godmodig Drilleri mod Omgivelserne, men ogsaa kunde taale Drilleri igen. Hans Hustru, Christine Leth, var Datter af en Dyrlæge Lauridsen i Kammelegnen. Hun var alvorlig, rolig og fornuftig og i det hele taget en høfdelig Kvinde, som uvilkaarlig indgav sine Omgivel-



ses Agtelse. De var begge Grundtvigianere og Løgne: kaardsløvere til Bering Valgmængde. Deres 6 Børn var livlige og velbegavede; den ældste var konfirmeret, og den yngste, der nu har Gaarden, blev fidd, mens jeg var i Blegind.

De halvandet Aar, jeg var hos Hans Leths, var en fornøjelig Tid. Om Sommeren gjorde vi af og til Kourture eller sejlede rundt i en Robaad paa Solbjerg Sø. For første Gang spillede jeg med ved Dilettantforestilling. Mine Roller var Anker i "Soldaterlojer" og Farsch i "Lagt op". Det var rigtig nok under primitive Forhold, idet vi spillede i en Herstue hos Høker Karren, og Scenen gik ind i hendes Lo; men kaade Dilettanterne og Bøyns Præstere fornøjede sig, og saa var Hensigten jo maact. Rigtig nok viste det sig, at ingen af os havde været med til skilt før, idet vi ikke viste tilstrækkelig Forsigtighed i Betragtning af at spare. Til trods for ret store Indtægter havde vi et ringe Overskud, hvorsfor jeg lovede mig selv, at jeg en anden Gang skulle bidrage til Sparssommelig hed, hvis jeg kom med oftere. Haste Vinter var vi i Gang med en ny Dilettantforestilling, der strandede paa Uenighed mellem Høker Karren og Spillemanden Ole Haas, og da vi ikke kunde endvære Karrens Sæl og Ole Kurst, maatte vi opgive Overret over for deres oprigtige Fjendskab.

Engang imellem samlede nogle unge om Aftenen paa mit Værelse, hvor jeg talte Høstrups Karne:

dier for dem. Da Præstens Børn og Tjenestefolk var blandt dem, der kom, førte det til, at Præstefruen ogsaa fik Lykt til at høre Oplæsning, og en Aften sad hun paa min Gang, der i dette Tilfælde tjente som Sofa, og hørte min Oplæsning af "Eventyr paa Fodrejsen". - I en Ferie laste jeg "Soldaterlojer" hjemme i det nybyggede Forsamlingssalen i Vedsted for en større Tilhørskræft.

(To af Pastor Hansens Døtre fra Blegind er blevet gift med landskendte Mænd: sprogforskeren Dr. Marius Kristensen og Digteren Valdemar Rørtam.)

I Blegind laste jeg megen Skönlitteratur og fik stiftet en Lesekræft, der strakte sig i ret vid Omegn. Den ny Literatur cirkulerede en Vinter og blev bagefter solgt til Medlemmerne.

Da jeg skulde betale af paa min Gælt, maatte jeg spare paa de 300 Kr., jeg lød i Løn (+ frit Ophold); det ledt mig derfor meget beljligt, at jeg ved Session i Skanderborg blev kasseret. Nu kunde jeg begynde at søge anden Plads uden: at tage Hensyn til Soldaterjeneste, og da jeg søgte Andenlæsepladsen paa Aaby Højskole, blev jeg varmt anbefalet af Pastor Hansen i Blegind, der endog privat skrev til Kolens Bestyrelse om mig.

"Den Blegind Præst" var kendt vidt omkring



for et djevt Frisprog. Men lagte ikke Fingrene  
imellem, naar han slog løs paa Folk i Diskussio-  
ner og Samtaler; men hans Meninger var meget  
vekleende. Da han i 1748 havde været Præst i Grum,  
Vejrum og Viskum, sigte han Blegind-Hörning; men da  
værende Kultusminister Seavenius lod ham ved en Audi-  
ens foretaa, at han ikke fik Blegind. Dertil svarede Pastor Hans  
en paa sin kraftige Maade: „Du har jeg tjent i 1748 for  
Læ; nu vil jeg minnandters fra Ræd.“ - Da han efter Au-  
dienen traf Redaktøren af Vitighedsbladet „Pensel“ og fortæl-  
te ham om Samtalen med Skriveren, udbrød han: „Ja,  
naar du har sagt en god Vitighed om en kær Jødepige  
til Seavenius, saa er du sikker paa Embetet; og han fik  
det da ogsaa.“



Fra artiklen om Borgbjerg-slægten side 16. »Borgbjerggård«. Kirkevænget 4.

## Blegind Telefoncentral 1921

Postadressen:  
er for samtl. Abonn. pr. Hørning.  
Tlf.  
nr:

- 2 Alro Emil, Købmd.
- 31 Andersen Gunnar, Grdejer,  
Rolighed
- 19 Basse Johan, Grdejer
- 12 Blegind Brugsforening.
- 15 Borgbjerg Anders, Forp. Blegind  
Mosegrd.
- 17 Borgbjerg Jens, Grdejer, Borgbjerg-  
gård.
- 21 Danielsen H.E., Landmd.
- 9 Fredenslund Peter, Forp.
- 30 Jensen Marius, Boelsmd.
- 10 Jensen Jens Rasmus, Grdejer og  
sognefoged.
- 16 Jespersen Jesper, Grdejer  
Langballegård.
- 23 Jørgensen Peter, Grdejer.
- 3 Kleis J., Lærer.

Tlf.  
nr:

- 6 Laursen I. Peder, Grdejer  
Bøgegrd.
- 27 Laursen Anders Peder, Murerm.
- 11 Leth Viggo, Grdejer, Elmelund.
- 4 Mogensen Ejner, Bestyrer Aldrup-  
møllegård.
- 26 Pedersen Julius, Grdejer.
- 25 Pedersen P.M., Grdejer.
- 5 Pelle Hans Chr., Gdr.
- 28 Petersen Hans, Grdejer.
- 14 Petersen K., Ægopkøber.
- 20 Rasmussen E., Grdejer, Blegind  
Østergård.
- 7 Rasmussen Hans, Grdejer.
- 24 Sørensen Arendt, Grdejer.
- 22 Thomsen Chr., Grdejer,  
Skovmolen.
- 19 Østjylland Elektricitetsselskabet.

### Centralbestyrere:

- 15. okt. 1919 - okt. 1933: Jørgen Pedersen (afgået ved døden okt. 1933)
- 1. Nov. 1933 - 30 sept. 1938: Sørine Nielsine Pedersen (gift med J.P.) død
- 1. okt. 1938 - 1. okt. 1950: Arnold Pedersen (søn af ovenstående)

Centralen nedlagt 1. okt. 1950.

Abonnenterne overflyttedes til Hørning central.



Blegind telefoncentral.

Til højre: Sørine Pedersen (mor) og til venstre:  
hendes børn Arnold (tv.) og Gerda (th.).



## Glade amatører

Jeg mindes engang at havde hørt eller læst: »Fri os fra de glade amatører«. Min amatørisme understreges af, at jeg ikke husker kilden. I Hørning Egnarkiv er vi på det historiske område en flok glade amatører - men uden sådanne, intet egnarkiv. Gennem årsskriftet søger vi at udbrede vores lokalhistoriske interesse til flere - men også på udgiverområdet er vi de glade amatører.

Vi forsøger os med båndoptagelser, referater, som fortolkere o.m.a., men fagspecialister er vi bestemt ikke. Der, hvor der er størst risiko for fejl, er i det stof, vi indsamler på vore åbne møder, hvor meget er erindringsstof af anekdotisk karakter.

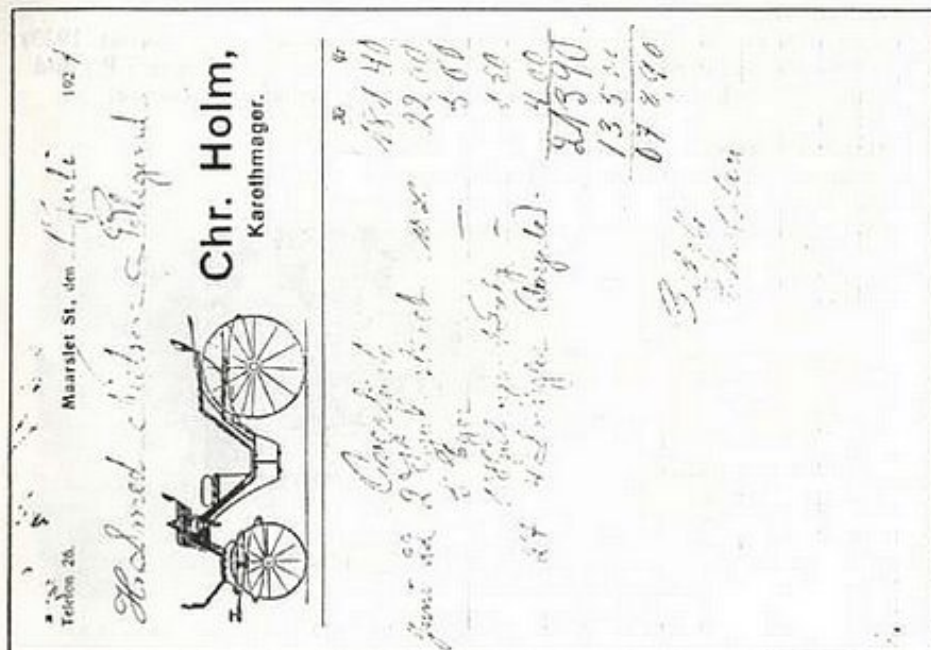
Dette er ingen undskyldning for, hvad vi skriver eller har skrevet, for vi har den opfattelse, at det anekdotiske stof

trods alt tegner et tidsbillede. Det er derimod en forklaring på, at vi ikke kommenterer henvendelser om unøjagtigheder - men bare glæder os over at nogen har læst det så grundigt, at de henvender sig. Det vi iøvrigt kan gøre, er at prøve at blive bedre til at få gode båndoptagelser i hus.

Vi har anskaffet bedre teknik, men øvelse og erfaring spiller også en rolle. Derudover vil vi naturligvis bestræbe os på at kontrollere årstal og lignende, som lader sig kontrollere.

Yderligere vil vi opfordre vore læsere til at opfatte det stof, netop som en samling anekdoter, der kan genkalde lidt af tidligere tiders stemning, samværsformer m.v. i stedet for at opfatte det som historiske kendsgerninger.

På bestyrelsens vegne  
Else Rasmussen



## Bestyrelsen for Egnarkivet i Hørning kommune

Formand: Ejner Æro, Søballevej 4, Veng, 8660 Skanderborg  
tlf. 86 95 02 40.

Else Rasmussen, N. Bach-Jensen og Bodil Wiehe, Bent Meyer, Ingvar Jensen og Annelise Jensen.

Byrådets repræsentant er Lily Jensen.

Arkivarerne: For Hørning - Anne-Grethe Larsen, for Veng - P. Friis Kristiansen.

### Arkivernes adresse:

Hørning - Højboskolen, Toftvej 52, 8662 Hørning, tlf. 86 92 30 66.

Veng - Veng Fællesskole, Søballevej 2, Veng, 8660 Skanderborg  
tlf. 86 95 02 42.

### Åbningstider:

Fra 1. april til 30. september

Højboskolen:

1. torsdag i måneden fra kl. 18-20 og 3. torsdag i måneden kl. 18-20.

Veng Fællesskole:

1. torsdag i måneden fra kl. 18-20.

Fra 1. oktober til 31. marts

Højboskolen:

1. torsdag i måneden fra kl. 15-17 og 18-20,

3. torsdag i måneden fra kl. 18-20.

Veng Fællesskole:

1. torsdag i måneden fra kl. 18-20.

Der er lukket i arkiverne i hele juli måned.

## Bestyrelsen for Støtteforeningen

Formand: Villy Sørensen, Toftvej 45, 8362 Hørning, tlf. 86 92 13 92.

Ejo Bjerregaard, Hans Martin Pedersen, Michael Jeppesen og Erik Brandt.

### SPONSORER:

Hørning Kro - Den Danske Bank, Hørning - Unibank, Hørning - Hørning Brugsforening - Smeden i Stjør v/Villy Kristensen - Damefrisør Ulla Orholt, Hørning - Asgers V.V.S., Blegind - Johan Bursche, Odder og Hørning Kommune